

Mehiläishoidon sanasto

Allaspesä. Pesämalli, jossa sikiöosasto on usein yli 10 kehää leveä, ja muodostaa näin eräänlaisen altaan. Sikiöosaston päälle voi lisätä tarvittaessa hunajalaatikoita, perinteisissä malleissa nämä olivat sikiökehiä matalampia. Nykyään meillä melko harvinainen mutta Virossa yleisempi.

Ammattimehiläishoitaja. Henkilö joka saa yli 50 % tuloistaan mehiläishoidosta.

Ampiaiset. (*Vespidae*) Ampiaiset ovat yhteiskuntahyönteisiä, jotka rakentavat pallomaisen pesän puumassasta. Toukat syövät hyönteisiä ja muuta lihaa, aikuiset mettä ja siitepölyä. Ampiaiset eroavat mehiläisistä ulkoisesti siten, että ne ovat kapeavyötäröisempiä ja karvattomampia. Ampiaiset eivät tee hunajaa. Ampiaiset pistävät uhattuina ja tulevat syksyllä ruokailemaan ihmisten ympärille.

Ampiaispesä. Ampiaiset rakentavat useimmiten harmaan, pallomaisen pesän puumassasta. Pesä on yksivuotinen, ja kaikki pesän muut asukkaat paitsi kuningatar kuolevat syksyllä.

Anafylaktinen reaktio. I. anafylaksi on äkillinen ja hengenvaarallinen allerginen reaktio, joka voi tulla yliherkälle henkilölle esim. mehiläisen tai ampiaisen pistosta. Oireita ovat mm. kutina, punoitus/laaja nokkosihottuma, hengenahdistus ja vatsakivut/oksentelu. Anafylaktinen reaktio vaatii välitöntä hoitoa ja adrenaliiniruiskeen. Sitä hoidetaan välittömästi adrenaliiniruiskeella ja sairaalahoidolla.

Apiterapia. Apiterapia on mehiläistuotteiden käyttöä terveydenhoitoon. Apiterapiassa käytetään mm. hunajaa, siitepölyä, pergaa, propolista, emomaitoa ja mehiläismyrkkyä. Vaikka mehiläistuotteilla on todettu olevan monia positiivisia vaikutuksia, apiterapialla ei ole suurta roolia länsimaisessa lääketieteessä.

Aurinkovahasulatin. Vahansulatin, jossa mehiläisvaha sulatetaan aurinkoenergian avulla.

Avosikiö. Mehiläisen kehitysvaihe ennen kennon peittämistä (muna ja osa toukkavaihetta)

Avosikiökakku. Kehä jossa on runsaasti avosikiöisiä kenoja.

Avotoukka. Mehiläisen toukka sikiökennossa, jota ei ole vielä peitetty vahakannella.

Botulismi. Vakava *Clostridium botulinum* -bakteerin tuottaman myrkyllisen myrkyntä aiheuttama myrkytys sairaus. Aiheuttaa mm. halvauksenkaltaisia oireita. Hunaja saattaa sisältää C. botulinumin itiöitä, jotka ovat vaarallisia alle 1-vuotiaille lapsille, koska bakteeri voi kasvaa

Buckfast. Useasta eri rodusta risteyttämällä luotu mehiläiskanta.

EKM. Kts. esikotelomätä

EKM-saneeraus. Esikotelomätäisen pesän tervehdyttäminen korvaamalla vanha kakusto vahapohjukkeilla. Kaikki vanhat kakut sulatetaan taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Joissain tapauksissa saneeraus tehdään tuhoamalla pesät.

Ekosysteemipalvelu. Luonnon tarjoamia ihmisille välttämättömiä aineellisia ja aineettomia palveluja. Esimerkiksi hyönteispölytys on ekosysteemipalvelu.

Emo. Kts. kuningatar

Emojen merkintä. Emot merkitään selkään maalattavalla väritäplällä tunnistamisen ja löytämisen helpottamiseksi. Väri vaihtelee jokaisena vuonna ja kertoo näin emon syntymävuoden.

Emokenno. Mehiläisten rakentama normaalia suurempi, alaspäin aukeava kenno, jossa emomehiläinen kasvatetaan.

Emoklipsi. Emojen kiinniottamiseen tarkoitettu pieni, häkkimäinen avautuva pyydys.

Emomaito. Työläismehiläisten valmistamaa erityistä ravintoa, jolla kuningattariksi kasvatettavia mehiläisiä ruokitaan. Erittäin ravintorikasta ainetta. Kutsutaan myös royal jellyksi tai gelée royaliksi.

Emonkasvatus. Mehiläisemoja kasvatetaan erikoistoimilla, usein omissa pikku pesissään, pesien lisäämiseksi.

Erakkomehiläinen. Tärkeitä luontaisia pölyttäjiä ympäri maailmaa. Yksin eläviä mehiläislajeja, jotka munivat yksittäiseen maan koloon tai oksanrakoon tms. ja kasvattavat siellä jälkeläiset.

Esikotelo. Mehiläisen kehitysvaihe ennen toukan koteloitumista

Esikotelomätä. Mehiläisten vakava bakteeritauti, joka aiheuttaa mehiläisen menehtymisen esikotelovaiheessa. Tunnistaa mm. siitä, että toukka on muuttunut ruskeaksi venyväksi massaksi.

Farrar-pesä. Suomessa yleinen mehiläispesämalli. Kehien koko on Langstrothia matalampi, mutta saman pituinen (159 × 448 mm).

Feromoni. Hyönteisten tuottama kemiallinen signaali, jonka avulla esim. mehiläispesän jäsenet voivat viestittää toisilleen. Feromoneja on erilaisia, mm. hälytys-, sukupuoli- ja jälkiferomoneja.

Fruktoosi eli hedelmäsookeri. Hunajassa esiintyvä sokerilaatu. Hunajan lisäksi hedelmissä. Eri hunajat sisältävät fruktoosia ja glukoosia eri määrät ja tällä suhteella on vaikutus hunajan kiteytymisnopeuteen. Mitä enemmän hunajassa on glukoosia verrattuna fruktoosiin, sitä nopeammin se kiteytyy.

Glukoosi eli rypälesokeri. Hunajassa esiintyvä sokerilaatu. Eri hunajat sisältävät fruktoosia ja glukoosia eri määrät ja tällä suhteella on vaikutus hunajan kiteytymisnopeuteen. Mitä enemmän hunajassa on glukoosia, sitä nopeammin se kiteytyy.

Haalari. Mehiläishoitajan perusvaruste eli hupulla ja kasvoverkolla varustettu suojahaalari, joka estää mehiläisten pistoja.

Harja. Mehiläishoidon väline, jolla saa harjattua mehiläiset pois hunajakakuilta.

Herhiläinen. (*Vespa crabro*) Suomen suurin ampiaislaji. Pituus voi olla jopa 18-35 mm. Rakentaa ampiaisen lailla pallomaisen pesän puumassasta. Pistää ampiaista harvemmin, mutta pistin sisältää enemmän myrkyä. Herhiläinen lähes katosi Suomesta 1960-luvulta alkaen, mutta on tehnyt 2000-luvulla uuden paluun. Herhiläinen on mehiläistä paljon suurempi, karvattomampi ja kapeavyötäröinen. Herhiläisen väri on puhdas keltamustaraita. Herhiläiset pyydystävät mehiläisiä ravinnokseen.

Hiirieste. Pesään laitettava osa, joka estää hiirien pääsyn pesän sisälle.

Hiljainen emonvaihto. Mehiläiset kasvattavat vanhan emon tilalle tai rinnalle uuden emon ilman parveilua. Vanha emo saattaa olla jostain syystä huono.

HMF-arvo eli hydroksimetyylifurfuraalipitoisuus. Kertoo hunajan tuoreudesta ja kuumennuksesta. HMF-arvo nousee varastoinnin kestäessä tai jos se on ollut lämpimässä tai kuumassa. Ilmoitetaan mg/kg.

Hunaja. Mehiläisten kasvien medestä tai mesikasteesta valmistama 100-prosenttinen luonnontuote.

Hunajakakku. Pesässä oleva kakku, johon mehiläiset varastoivat hunajan.

Hunajakukka. (*Phacelia tanacetifolia*) Hunajakukkien sukuun kuuluva yksivuotinen ruohokasvi. Erittäin hyvä mesikasvi, joka houkuttelee mehiläisiä. Voidaan viljellä mehiläistarhauksen yhteydessä lisäämään hunajantuotantoa.

Hunajalinko. Laite, joka linkoaa hunajan pois kennoista keskipakoisvoiman avulla. Linkoja on käsi- ja moottorikäyttöisiä ja niihin mahtuu eri määrä kehiä. Malleja on kolmenlaisia: pystyakseli-, vaaka-akseli- ja tähtilinko.

Hunajan antibakteeriset ominaisuudet. Hunajilla on todettu aktiivisuutta useita bakteereja vastaan. Antibakteeriset ominaisuudet vaihtelevat hunajalajin mukaan.

Hunajan kerrostuminen. Kerrostuneessa hunajassa hunajan nestemäinen osa erottuu kirkkaaksi kerrokseksi kiteisen osan yläpuolelle. Tämä voi johtua useista syistä, mm. liian lämpimästä (yli 22 astetta) säilytystilasta. Jos hunajassa ei ole muuta havaittavaa haittaa (esimerkiksi käymistä), niin hunajan voi sekoittaa ja se on käyttökelpoista.

Hunajan käyminen. Hunaja voi käydä, mikäli sen kosteuspitoisuus nousee liian suureksi. Käymisherkkyys nousee pikaisesti, jos hunajan kosteus ylittää 19 %.

Hunajaosastot. Pesän alhaalta lukien yleensä toisesta pesälaatikosta ylöspäin sijaitsevat pesälaatikot, joissa mehiläiset varastoivat hunajan.

Hyönteispölytys. Kasvien pölytysmekanismi, jossa hyönteiset (esim. mehiläiset ja perhoset) levittävät siitepölyn kukasta kukkaan.

Häälento. Kuningattaren pariutumislento. Se lentää pesästä pois ja parittelee usean kuhnurin kanssa. Tämän jälkeen palaa pesään munimaan. imeväisen ruuansulatuskanavassa. Varoitus on aina merkittävä hunajapakkaukseen. Terveille aikuisille ja yli 1-vuotialle bakteerin itiöt ovat vaarattomia.

Invertaasientsyymi. Entsyymien määrä kertoo hunajan entsyymiaktiivisuudesta. Mitä enemmän entsyymiä on, sen laadukkaampana hunajaa pidetään. Invertaasientsyymi hajottaa sokerit elimistölle sopivaan muotoon, mikä edistää ruuansulatusta.

Irtohunaja. Tuotettu hunaja, jota ei myydä yksittäispakkauksissa vaan esim. tynnyreissä pakkaajille.

Italialainen mehiläinen. Maailman eniten tarhattu mehiläisrotu. Suomen yleisin rotu.

Itsepölytys. Kasvin pölytysmekanismi, jossa se pystyy pölyttämään itse itsensä omalla siitepölyllään.

Jakaminen. Mehiläisten jakamista kahteen pesään. Yksi tapa lisätä mehiläisiä tilan vähetessä pesässä.

Jalostus. Kotieläiminä pidettäviä mehiläisiä jalostetaan, eli ihminen puuttuu mehiläisten sukuperimään tarkoituksellisesti esim. valitsemalla sukulinjoja. Jalostettavia ominaisuuksia ovat mm. hunajantuotokyky, lauhkeus, parveiluhitaus.

Jaoke. Lisätty mehiläisyhdyskunta, joka saadaan ottamalla pesästä mehiläisiä ja sikiökakkuja uuteen pesään, missä siitä kehittyy uusi yhteiskunta. Jaokkeelle annetaan uusi emo tai se kasvattaa sen itse.

Juokseva hunaja. Hunajaa, joka ei ole vielä alkanut kiteytyä ja on ominaisuuksiltaan juoksevaa. Kaikki hunaja on vastalingottuna juoksevaa.

Kakku. Kennoja sisältävä, puisessa kehyksessä oleva mehiläisvahalevy. Kennojen sisällön mukaan kakku voi olla sikiö-, hunaja- tai siitepölykakku.

Kakkupihdit. Pihdit, jolla saadaan tukeva ote kakusta.

Kakkuväli. Kakkujen väliin jäävä rako.

Kalkkisikiö. Sikiötauti, jonka aiheuttaa *Ascosphaera apis*. Tappaa toukat ja muuttaa ne *kalkkimaiseksi* tai mustiksi mummioiksi.

Kehä. Kakun kehys, usein myös sama kuin kakku

Kehäholkki. Sivulistan reikiin tuleva tukiholkki joka estää kehälangan painumasta sivulistaan. Nykyään vähemmän käytössä.

Kehälanka. Tinattu tai ruostumaton teräslanka, jolla kiinnitetään vahapohjuke kehään.

Keinosiemennys. Mehiläisemoja keinosiemennetään, jotta saataisiin haluttu perimä. Usein ainut tapa valita parittumiskumppani.

Kenno. Mehiläispesän perusrakennelma, kuusikulmainen kenno, johon mehiläiset varastoivat hunajaa, siitepölyä ja joissa kasvatetaan jälkeläisiä.

Kennohunaja. Hunajakennoista linkoamatonta hunajaa. Kennohunajan voi syödä kennoineen päivineen tai sylkäistä kennon imeskelyn jälkeen pois.

kennohunaja. Linkoamatonta, vielä hunajakennoissa olevaa hunajaa.

Kenttämehiläinen. Työläinen, joka etsii mettä, siitepölyä, kittivahaa eli propolista ja vettä pesän ulkopuolelta.

Kesämehiläiset. Kesäksi pesään syntyneet mehiläiset. Kesämehiläiset ovat huomattavasti lyhytikäisempiä kuin talvimehiläiset.

Kevätuokinta. Mikäli mehiläisten talviruoka on loppunut kesken, annetaan mehiläisille keväällä lisäruokaa.

Kimalainen. *Bombus spp.* Mesipistiäislajeja. Eroaa ulkoisesti mehiläisistä olemalla suurempi, pyöreämpi ja karvaisempi. Kimalaislajeja on paljon ja ne elävät yhteiskunnissa. Tehokkaita pölyttäjiä, mutta pesät ovat huomattavasti mehiläispesiä pienempiä. Käytetään kasvihuonepölytyksessä.

Kiteytyminen. Vaikka hunaja on heti linkoamisen jälkeen juoksevaa, melkein kaikki suomalaiset hunajat kuitenkin muuttuvat ajan myötä kovemmiksi eli kiteytyvät. Niihin muodostuu kiderakennetta. Kiteytymisnopeus riippuu mm. säilytyslämpötilasta ja siitä, mistä kasvista mehiläiset ovat hunajan keränneet.

Kiteytynyt hunaja. Kaikki hunajat kiteytyvät aikanaan. Kiteytyminen johtuu hunajan sisältämästä rypälesokerista. Runsaasti rypälesokeria sisältävä hunaja kiteytyy nopeasti. Hedelmäsokeripitoinen hunaja kiteytyy sen sijaan hitaammin ja voi säilyä juoksevana parhaimmillaan jopa vuosia. Hunajan kiteytymiseen voi vaikuttaa vaivaamalla hunajaa.

Kittivaha. kts. propolis.

Kivisikiö. Sikiötauti, jonka aiheuttaa *Aspergillus flavus*. Tappaa toukat ja muuttaa ne koviksi muumioiksi.

Kosteus (hunajan kosteus). Hunaja on luontaisesti kosteaa eli se sisältää vettä. Kosteuspitoisuuden tulisi olla 16,5-17,5 %:in välillä. Käymisherkkyys lisääntyy nopeasti, kun hunajan kosteus ylittää 19 %. Hunajadirektiivin mukaan kosteuspitoisuuden tulee olla alle 21 %; kanervahunaja alle 23 %.

Kosteusmittari. Hunajan kosteuteen käytettävä mittari mittaa hunajan vesipitoisuuden.

Krainilainen mehiläinen. Mehiläisrotu. Alunperin Alppien itäpuolella. Suomen toiseksi yleisin mehiläisrotu

Kuhnuri. Koirasmehiläinen, joka on kehittynyt hedelmöittymättömästä munasta. Kuhnurin ainoa tehtävä on paritella emon kanssa.

Kuhnurikehä. Kehä, johon emo munii kuhnurimunia.

Kuhnurikenno. Muista kennoista erottuva kenno, josta kuhnuri syntyy. Kuhnurikenno on hiukan suurempi kuin työläiskenno. Kuhnurikenno ja- kehä houkuttelee varroa-punkkeja, siksi niitä on hyvä leikata pesästä pois.

Kuningatar. Kuningattaria on mehiläispesässä yleensä vain yksi. Sen ainoa tehtävä on munia eli tehdä jälkeläisiä. Työläiset kasvattavat kuningattaren erityisruualla, emomaidolla ja siitä pidetään erityishuolta koko ajan.

Kuorima-allas. Allas, jonka päällä hunajakakut kuoritaan. Kuorimavaha tippuu altaaseen.

Kuorimahaarukka. Mehiläishoitajan työkalu, jolla poistetaan hunajakannoista vahakansi ennen linkousta.

Kuorimakone. Hunajakannojen vahakannen poistamiseen tarkoitettu kone kuorii vahan ennen linkoamista. Toimii usein lämmön avulla.

kuorimavaha. Hunajakannoista linkoamista ennen kuorittu vaha.

Kupu. Mehiläisten ruuminosa, maha, johon ne keräävät mettä ennen sen siirtämistä pesään.

Lajihunaja. Hunaja, joka on tuotettu yhdestä kasvilajista tai tietynlaisesta ympäristöstä tai maantieteelliseltä alueelta. Lajihunaja on monikukkahunajaa monimutkaisempaa tuottaa.

Langstroth. Yleisin pesämallimme, jossa kehän koko on 232×448 mm.

Lasipesä. Lasiseinäinen mehiläispesä, josta on helppo seurata mehiläisten elämää.

Lasipesä sopii vain väliaikaiseen käyttöön, koska siinä ei ole riittävä lämmöneristys.

Latomapesä. Päällekkäin ladottavista laatikoista muodostuva pesä. Latomapesän laatikot, pohja ja katot ovat irtonaisia. Latomapesät nimetään kehien koon mukaan, esim. Langstroth ja Farrar.

Lentoaukko. Mehiläispesän etuseinällä oleva rako, josta mehiläiset lentävät pesään ja sieltä pois.

Lentolauta. Lentoaukon edessä oleva levy johon mehiläiset laskeutuvat pesälle mennessään. Auttaa mehiläisiä suunnistamaan pesään.

Lentosäde. Säde, jonka etäisyydelle mehiläiset lentävät pesästä ravinnonhakuun. Yleensä 2-3 km.

Linko. Hunajantuottamisessa käytetty laite, joka linkoaa keskipakovoiman avulla hunajan pois kennoista. Linkoja on sähkö- ja käsikäyttöisiä ja niihin mahtuu mallista riippuen eri määrä hunajakehiä.

Linkoaminen. Hunajan irrottamista kehistä lingon avulla.

Linkoomo. Mehiläistalouden tuotantotila, jossa hunaja lingotaan.

Luomuhunaja. Suomalainen luomuhunaja on tuotettu tiukasti EU-säädösten mukaisesti. Luomutarhan on sijaittava vähintään kuuden kilometrin päässä vilkkaista teistä, kaatopaikoista ja muista vastaavista saastelähteistä. Luomumehiläisiä saa ruokkia ainoastaan luomusokerilla ja pesämateriaalina on käytettävä puuta tai muuta luonnonmateriaalia. Hunajalaatikot voivat olla kevyitä muovilaatikoita.

Lämpöhuone. Hunajalaatikot tuodaan tarhoilta lämpöhuoneeseen, jos ne aiotaan lingota vasta seuraavana päivänä tai myöhemmin. Huoneessa on n. 30 astetta lämmintä ja kennojen pitäminen lämpöhuoneessa ennen linkoomista helpottaa hunajan irtoamista kennoista.

Lämpökäsittely. Hunajan lämmittämistä jotta se saadaan pysymään juoksevana pidempään.

Marssituslevy. Levy, jota käytetään parven pesätyksessä. Levy asetetaan pesän lentoaukon eteen, jota pitkin parvi marssitetaan pesälaatikkoon emon perässä.

Mehiläisleipä kts. perga

Mehiläismyrkky. Mehiläisten pistimessä olevaa myrkyä. Mehiläinen pumppaa myrkyä myrkyrahasestaan, joka jää kiinni pistetyn ihoon ja mehiläinen kuolee pistettyään. Mehiläismyrkyä käytetään monen vaivan hoitoon, esim. reumaan ja MS-tautiin sekä kauneushoidossa.

Mehiläispako. Mehiläispesään asennettava laite, joka päästää mehiläiset vain toiseen suuntaan. Mehiläispaon avulla saadaan esim. tyhjennettyä hunajalaatikko mehiläisistä.

Mehiläispölytys. Mehiläisten tekemä pölytys.

Mehiläissanasto, muok. 17.2.2014

Mehiläistanssi. Mehiläisten keino viestiä keskenään. Mehiläiset tanssivat toisilleen tarkoilla liikkeillä heiluttaen takaruumistaan. Voivat viestittää tanssin avulla esimerkiksi hyvän mesilähteen sijainnin.

Mesi. Kukkien erittämä sokeripitoinen neste, jota mehiläiset keräävät valmistaakseen sen hunajaksi.

Mesikastehunaja. Kirvojen erittämästä makeasta nesteestä tehty hunaja. Kirvat imevät kasvien solunestettä ja mehiläiset imevät kirvojen erittettä ja tekevät siitä hunajaa. Arvokas lajihunaja.

Mesikasvi. Mehiläiselle tärkeä ravintokasvi, joka houkuttelee mehiläisiä ja erittää runsaasti mettä, josta mehiläinen voi tehdä hunajaa.

Mesimaha eli kupu. Mehiläisten maha, johon ne sijoittavat väliaikaisesti meden ennen kuin siirtävät sen pesään.

Mesiviitat. Kasvien terälehdissä olevia viivoja, jotka näkyvät mehiläisille sitä selvemmin, mitä enemmän kasvilla on tarjota mettä mehiläisille. Mesiviittojen tarkoituksena on houkutella mehiläisiä. Ihmissilmä ei välttämättä näe mesiviittoja kunnolla vaan ne heijastavat voimakkaasti mehiläisille näkyvää UV-valoa.

Muurahaishappo. Varroapunkin torjuntaan käytettävä orgaaninen happo.

Myrkkypistin. Työläisellä oleva pistin, jolla se puolustaa pesäänsä. Pistäessään mehiläisen suoli repeää pistimen mukana ja mehiläinen kuolee. Pistin pumppaa mehiläismyrkkyä vielä mehiläisestä irrottuaankin. Kuhnureilla ei ole pistintä. Emoilla on pistin, joilla ne pistävät ainoastaan toista emoa.

Nosema. Sienimäisen mikrobin aiheuttama maailmanlaajuinen mehiläistauti. Kohdistuu mehiläisen suolistoon ja aiheuttaa pesän heikkenemistä ja mahdollisesti kuoleman.

Nälkäparvi. Ruuan puutteen vuoksi parveilemaan lähteneet mehiläiset.

Oikotoukka. Kennossa pitkittäin oiennut toukka ennen koteloitumista

Oksaalihappo. Varroa-punkin torjuntaan käytettävä orgaaninen happo.

Oksaalihappotorjunnan voi tehdä tiputtamalla happoa pesään tai kaasuttamalla. Syksyn oksaalihappotorjuntaa tehtäessä on tarkistettava, ettei pesässä ole enää sikiöintiä, jotta torjunta tehoaa kunnolla.

Olkipesä. Aiemmin mehiläisiä tarhattiin olkipesissä, jotka ovat oljesta tehtyjä, pyöreitä pesiä.

Parituslento. Emo poistuu pesästä parittelemaan kuhnureiden kanssa. Emo voi tehdä yhden tai useamman lennon ja paritella enimmillään kaikkiaan parinkymmenen kuhnurin kanssa.

Parituspesä. Emonkasvatuksessa käytettävä pesä, jossa paritettava emo asuu muutaman sadan mehiläisen kanssa.

Parveilu. Mehiläisten luontaista lisääntymistä. Osa, jopa puolet mehiläispesän jäsenistä lähtee parven mukana uuden pesäpaikan hakuun. Ennen kuin parvi pesiytyy uuteen pesään, parvi voi jäädä ”palloksi” esim. oksaan roikkumaan.

Parvi. Mehiläisten muodostama parvimuodostelma niiden parveillessa.

Peittosikiö. Aikuiseksi kasvava sikiö joka on peitetty vahakennolla. Mehiläisen kehitysvaihe kennon peittämisestä aikuisen mehiläisen kuoriutumiseen.

Perga eli mehiläisleipä. Mehiläisten maitohappokäymisen avulla varastoimaa siitepölyä.

Pesäkortti. Pesän seurantaan täytettävä kortti, johon merkitään pesäkäynnit, tehdyt toimenpiteet ja muut havainnot (esim. punkit). Saatavilla on valmiita pesäkortteja, mutta ne voivat olla myös vapaamuotoisia. Nykyään on käytössä myös sähköisiä pesäkortteja.

Pesämehiläinen. Tietyn ikäinen työläinen, jonka tehtävä on huolehtia pesästä, sen puhtaudesta, jälkeläisistä jne.

Pesätaltta. Työkalu jolla pesälaatikot ja kakusto irrotetaan toisistaan

Pistimetön mehiläinen. Mehiläislajeja, joilta puuttuu kokonaan pistin. Hunajantuotanto on huomattavasti pienempää ja hunajalla on normaalihunajasta poikkeavia ominaisuuksia. Pistimettömiä mehiläisiä esiintyy mm. Etelä-Amerikassa.

Pohjolan tumma mehiläinen. Pohjois-Euroopan alkuperäinen mehiläisrotu. Suomessa harvinainen

Pohjuke. Kehälankoihin kiinnitettävä mehiläisvahalevy jossa on keinotekoisesti tehty, matala kennokuvio. Mehiläiset rakentavat kennojen seinät pohjukkeeseen ja pohjukkeesta syntyvä näin kennoja sisältävä kakku/rakennettu kehä.

Propolis. Mehiläisten kittivahaa, jolla ne tilkitsevät pesän aukkoja. Antibioottinen tuote, joka koostuu mm. puiden ja pensaiden silmujen erittämistä hartsimaisista aineista.

Puhdistuslento. Kevättalven ensimmäinen lento, kun mehiläiset poistuvat pesästä.

Puhdistuslennon aikana mehiläinen tyhjentää suolensa talven jälkeen. Lennon jälkeen maassa näkyy ulosteläikkiä.

Punkkiseula. Levy tai verkko joka laitetaan pesän pohjalle ja jonka läpi kuolleet punkit putoavat. Sopiva verkon silmäkoko on n. 3 mm.

Pääsatokausi. Aika, jolloin mehiläiset keräävät suurimman osan hunajastaan. Suomessa usein juhannuksesta heinäkuun loppuun.

Pölytys. Mehiläisten ja muiden hyönteisten tekemä ekosysteemipalvelu, jossa ne kuljettavat kasvin siitepölyä heteeltä emin luotille johtaen kasvin siemenen hedelmöittymiseen.

Pölytyspalvelu. Mehiläistarhaajat siirtävät pesät niiden satokasvien läheisyyteen, joiden pölytystä halutaan parantaa. Pölytyspalvelu on rahanarvoinen palvelu, josta tarhaajalle kannattaa maksaa 80–200 euroa/pesä. Sadonlisän lisäksi mehiläiset saattavat hoitaa kasvien biologisen tautitorjunnan.

Ristipölytys. Kasvin pölyttyminen toisen kasvin siitepölyllä. Toiset kasvit tarvitsevat ristipölytyksen, toiset voivat pölyttyä itseksensä.

Royal jelly. Kts. emomaito.

Ruokinta. Mehiläisille annetaan hunajan keruun jälkeen ruokintasokeria ruuaksi. Joskus mehiläisiä ruokitaan myös keväällä, jos talven ruokavarat on kulutettu aikaisin.

Ruokintasokeri. Mehiläisille syksyllä sadonkorjuun jälkeen annettava sokeriliuos, jonka avulla mehiläiset pärjäävät keväeseen saakka. Joskus ruokintasokeria (65- % liuos) joudutaan antamaan keväälläkin, mikäli ruoka uhkaa loppua kesken ennen kasvien kukintaa.

Ryöstäminen. Mehiläiset saattavat ryöstää ruokaa muista lähellä olevista mehiläispesistä, varsinkin sadottomana aikana.

Satokausi. Mehiläisten satokausi, jolloin ne pystyvät keräämään kukista mettä hunajaa varten. Pääsatokausi kestää noin juhannuksesta heinäkuun loppuun.

Savutin. Laite jolla muodostetaan savua mehiläisten rauhoittamiseksi. Savutin täytetään esim. palavalla puusilpulla, paperilla tm.

Siedätyshoito. Mahdollinen hoitokeino mehiläisallergiaan. Terveyskeskuksessa tehty siedätys mehiläisen myrkkyyn hoitajan antamalla pistöksillä.

Siirtomehiläishoito. Mehiläisten siirtämistä halutuille satoalueille esimerkiksi lajihunajan toivossa.

Siitepöly. Kukkien sukuoluja. Mehiläiset keräävät siitepölyä toukkien ravinnoksi. Siitepöly on arvokas mehiläistalouden sivutuote. Sitä voidaan kerätä erillisillä siitepölykeräimillä.

Siitepölyvasu. Mehiläisten jaloissa olevat vasut, joihin siitepöly kerääntyy palloksi.

Siiviläastia. Hunajan selkeytykseen ja roskien erottamiseen käytettävä siivilällä varustettu astia.

Sikiöala. Kakuston osa, johon emo munii ja jossa mehiläiset kehittyvät.

Sikiöinti. Emon muninta ja toukkien hoito.

Sikiökatos. Poistamalla tai häkittämällä emo aiheutuu sikiöinnin estäminen.

Sikiöosastot. Ne laatikot, joihin emo munii ja joissa sikiöinti tapahtuu. Yleensä 1- 2 alinta laatikkoa.

Sikiötaudit. Taudit, jotka vahingoittavat tai tappavat nimenomaan mehiläisten toukkia ja sikiöitä. Esim. kalkkisikiö ja esikotelomätä.

Sisuspunkki. *Acarapis woodi* Mehiläisten ilmaputkissa loisiva punkki. Mikroskooppinen tutkimus välttämätön punkin havaitsemiseen. Heikentää mehiläisten kuntoa.

Sisätalveutus. Mehiläisten talveutus sisätiloissa, vähentää talvitappioita. Mehiläiset voidaan talveuttaa kellareissa tai muissa sopivissa tiloissa.

SML ry. Suomen Mehiläishoitajain Liitto on mehiläishoitajien kattojärjestö Suomessa.

Sulkuristikko. Laatikoiden väliin laitettava ristikko jonka läpi työläiset pääsevät, mutta emo ja kuhnurit eivät.

Syöttölaatikko. Laatikko, johon sokeriliuos syksyllä laitetaan mehiläisten haettavaksi.

Talveuttaminen. Mehiläispesän laittaminen talviteloille turvallisesti huolehtien ruokinta, tautitorjunta, hiiret ja lämpöeristys.

Talvimehiläiset. Talvella mehiläispesässä elävät mehiläiset. Lämmittävät talvipalloa ja elävät koko talven läpi.

Talvipallo. Mehiläisten pallomainen muodostelma, jossa ne viettävät talven. Talvipallo muodostetaan kakkujen väliin ja mehiläiset pysyvät hereillä siinä koko talven ajan. Mitä suurempi talvipallo syksyllä muodostuu, sitä paremmin mehiläiset yleensä selviävät. Pallo tiivistyy ja harvenee lämpötilan mukaan. Pallon keskustassa on yli 20 C, sikiöinnin alkaessa n. 35 C. Pallon pinta on viileämpi, alaraja on vajaa 10 C.

Talvitappiot. Mehiläisten kuolleisuus talven aikana. Talvitappioiden määrä Suomessa on keskimäärin 15 %. Talvitappiot voivat johtua taudeista, huonosta talvehtimisestä, nälästä jne.

Toukansiirto. Emonkasvatuksen toimenpide, jossa toukka siirretään emokennoon. Toukansiirto tapahtuu erityisellä toukansiirtoneulalla.

Toukka. Mehiläisen kehitysvaihe munan jälkeen ennen kehittymistä aikuiseksi.

Toukkamätä. Bakteerin aiheuttama mehiläistauti, jossa oireena on aukkoinen sikiöala ja pesän avotoukkien muuttuminen ruskeiksi. Toisin kuin esikotelomädässä toukkien jäännökset venyvät vain vähän.

Tuntikirjanpito. Mehiläistarhauksen kannattavuuden seurannan kannalta oleellista, kirjata tarhaukseen käytetyt työtunnit tarkkaan ylös.

Tuulipölytys. Kasvien siitepölyn siirtymistä ja kasvien pölytystä tuulen avulla. Osa kasveista on kokonaan tuulipölytteisiä, osa osittain.

Työmehiläinen eli työläinen. Pesän suurimääräisimpiä jäseniä, jotka tekevät kaiken työn pesän puhdistuksesta ruuan keruuseen ja toukkien hoitamiseen.

Vaakapesä. Mehiläispesä joka on sijoitettu vaa'an päälle. Tarhaaja voi seurata painotietojen avulla pesän kehitystä. Vaakapesätiedot voi myös lähettää SML:n vaakapesäsivuille.

Vaha. Mehiläisten vaharauhasissaan tuottamaa vahaa, jota ne käyttävät kennojen rakentamiseen.

Vahakoisa. Mehiläispesän tuholainen, jonka toukka käyttää ravinnokseen mehiläisvahaa, siitepölyä ja koteloiden jälkeensä jättämiä toukkapaitoja.

Vahalinko. Kuorimavahan joukkoon joutuneen hunajan linkouslaite.

Vahan sulatus. Mehiläispesän vahan sulatusta, jotta vaha voidaan ottaa uudelleen käyttöön.

Vahapohjuke. Kehään kiinnitettävä levy, joka ohjaa mehiläiset rakentamaan kennoja kakkuun

Vaivaus. Hunajan kauppakunnostuksen toimenpide, jossa hunajaa vaivataan (sekoitetaan varoen), jotta hunajan kiderakenne muodostuu pienemmäksi.

Varroapunkki. (*Varroa destructor*) Mehiläisten loinen, jota esiintyy ympäri maata. Imee mehiläisen verinestettä siirtäen mm. virustauteja mehiläisten välille. Varroapunkkia voi torjua mm. oksaalihappokäsittelyllä, muurahaishapolla, tymolilla ja kuhnurikakkujen poistamisella.

Villirakenne. Kehien ulkopuolelle rakennettua kennostoa.

Ylälistapesä. Suomessa harvinaisempi pesätyyppi, jossa mehiläiset rakentavat kakun vapaasti pesän yläpuolella olevasta listasta alaspäin. Pesä on pitkulainen, yli 15 kehäinen.

Ymppäys. Ymppäyksessä kiteytymättömälle hunajalle annetaan "siemenkidehunajaa" lisäämällä pieni määrä (3-5 %) sopivasti kiteytyntä hunajaa, jotta hunaja kiteytyisi halutulla tavalla suuri- tai pienikiteiseksi.